

ธรรมไถ่ถาม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๖๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรมเป็นกาลเป็นเวลา ฟังธรรมเพื่อสัจธรรมขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เรามาวัดมา มาประพฤติปฏิบัติธรรมใน

ธรรมะคืออะไร

ธรรมะคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมใน เวลาแสดงธรรมๆ ศึกษาเล่าเรียน
แล้ว ทางวิชาการว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ เพราะธรรมชาติอย่างหายาบ อย่างกลาง และอย่างละเอียด
แต่ถ้าผลของวิญญูฯ การเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูฯ ถ้าการเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูฯ การประพฤติ
ปฏิบัติธรรมใน พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม มีดวงตาเห็นธรรมเป็นสงฆ์องค์แรกของ
โลก ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรม จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวิญญูฯมันรู้มันเห็นของมันใน ถ้ามันรู้มันเห็น
ของมัน มันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาในพระพุทธศาสนา

แต่พระพุทธศาสนา เผยแผ่ธรรมมา ๒,๐๐๐ กว่าปีใน เวลาศาสนารุ่งเรืองขึ้นมา ประเพณี
วัฒนธรรมมากมายมหาศาล เวลาที่เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มีความเห็นแตกต่างกันไป แยกกัน
ไปเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นนิกายต่างๆ เป็นความเชื่อ ความเชื่อในพระพุทธศาสนาใน

ถ้าความเชื่อในพระพุทธศาสนาแต่ละนิกายก็มีความเชื่อของตนไว้ ถ้าเป็นมหายาน มหายานก็เชื่อตามอาจารย์ว่าท ส่วนใหญ่เชื่อตามอาจารย์ของตน ถ้าอาจารย์ของตนมีความรู้ ความเห็นมากน้อยขนาดไหนก็อบรมบ่มเพาะได้แค่นั้น

แต่เถรวาทของเรา เถรวาทของเราให้เชื่อพระอรหันต์ ๕๐๐ องค์ ตั้งแต่พระกัสสปะเป็นผู้ทำสังคายนา ทำสังคายนาเพราะอะไร เพราะพระจะเห็นออกนอกไปจากพระพุทธศาสนา เห็นออกนอกไปจากพระพุทธศาสนา เพราะเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบกับพระพุทธศาสนา เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นรัตนตรัย เป็นที่พึ่งที่อาศัย

เวลาคนเห็นผิดๆ “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบริณพพานไปแล้ว ดีแล้ว จะได้ไม่มีคนจำชี้จำไซ้ ไม่มีคนอบรมบ่มเพาะใจ”

แต่ถ้าผู้ที่ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเขากลับแสวงหาครูบาอาจารย์ที่ดีงาม ครูบาอาจารย์ที่คอยชี้ข้อขาดตกบกพร่องของเรา ท่านชี้ถึงความเห็นแก่ตัว ความหลงในความรู้สึกละเอียดของตน แล้วเรารู้ไม่ได้ เพราะอะไร

เพราะพญามารครอบงำหัวใจของสัตว์โลก พญามารครอบงำหัวใจของสัตว์โลกเพราะอวิชชา อวิชชาความไม่รู้ ความไม่รู้มีปัญหามาก

ในทางวิชาการต่างๆ ที่เขามีการศึกษามา เขาก็มีการศึกษามาทางวิชาการที่เขาเรียนของเขามา แต่สิ่งที่ทางวิชาการที่เขาเรียนมาเขาก็ไม่รู้ใจ เขารู้ไม่ได้ เขาจะรอบรู้ไปทั้งหมดในโลกนี้เป็นไปไม่ได้

แต่เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้รอบในหัวใจของตนได้ ได้เพราะอะไร ได้เพราะภาวนาอะไร ภาวนาใจ ความคิดเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต อารมณ์ความรู้สึกเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต เวลาจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะใจ จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้มองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส แล้วข้ามอย่างไร

เริ่มต้นฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมาไง เริ่มต้นแต่เราฟังธรรมๆ ฟังธรรมขึ้นมา เราได้ศึกษาค้นคว้ามามากน้อยขนาดไหน ถ้าศึกษามากน้อยขนาดไหน สิ่งที่เราฟัง เราเข้าใจได้ นี่เราเข้าใจได้

ถ้าเรายังเข้าใจไม่ได้ไง สิ่งนั้นแขวนไว้ก่อน แขวนไว้ก่อน เราเอาสิ่งที่เราเข้าใจได้ แล้วเรามีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนาหรือไม่ ถ้ามีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เห็นไหม ทาน ศีล ภาวนา

ถ้าเราเป็นฆราวาส เราเป็นญาติโยมของเรา เราอยู่ทางโลก เราก็ทำบุญทำกุศลของเรา ทำคุณงามความดีๆ

ทำไมต้องทำ

เวลาคนตายนะ สวดอธิษฐาน กุศล ฐมา อกุศล ฐมา นั่นนะ นี่ก็เหมือนกัน ที่ว่าทำบุญๆ เพราะทำบุญเพื่อหัวใจดวงนี้ไง เป็นผู้ที่ฉลาด พอฉลาดขึ้นมา เพราะสิ่งที่เราแสวงหามาเป็นทรัพย์สมบัติของเราแน่นอนอยู่แล้ว ถ้าเราใช้จ่ายของเราฟุ่มเฟือยขึ้นมามันขาดตกบกพร่อง ทุกคนบอกว่าเป็นโรคทรัพย์จางๆ แต่คนที่เขามีเงินมากมายมหาศาลเขาก็ทุกข์ของเขา ทุกข์เหมือนกัน

เวลาทุกข์มันทุกข์เพราะอะไร

ทุกข์เพราะอวิชชาไง เพราะความไม่รู้ไง

คนที่ทรัพย์จางๆ เขาแสวงหาสิ่งนั้นมาไม่ได้ เขาต้องใช้ปัจจัยเครื่องอาศัย เขาก็กู้ยืม มีคนช่วยเหลือเจือจานเขา คนที่มีเงินมากมายมหาศาลนะ ใ้ที่ชี้เหนียวนะ ใ้ที่ใช้จ่ายไม่เป็นนั่นนะ มันเป็นทุกข์เป็นยากเป็นวิตกกังวลไปทั้งนั่นนะ เรื่องเงินเรื่องทองนะ เรื่องเงินเรื่องทองขึ้นมานั่นก็เป็นทุกข์อันหนึ่ง มันเป็นความทุกข์เพราะอะไร เพราะความไม่รู้ เพราะความไม่เข้าใจ

เวลาครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านประพฤติปฏิบัติท่านบอก “นั่นมันคือกระดาษ”

กระดากินไม่ได้นะ ต้องปัจจัยเครื่องอาศัย สิ่งนั้นจะถึงจะกินได้ แล้วถ้าเราบวชพระขึ้นมาๆ สิ่งที่จะเป็นบุญเป็นกุศลของเราไป

พระไม่ทรงศีลทรงธรรมใครจะทรง จิตใจของคนไม่มีศีลไม่มีธรรมขึ้นมา ใครมันจะมี

แล้วจะมีเริ่มต้นมาจากที่ไหนล่ะ

เวลาเราจะฝึกหัดประพฤติกปฏิบัติขึ้นมาก็เริ่มต้นจากเรานี้แหละ เริ่มต้นจากคนที่มันเกิดมา ทุกข์มายาก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เวลาครองราชย์ เวลาอยู่ในทาง ชมราวาสมีปราสาท ๓ หลัง มีข้าทาสบริวารมากมายมหาศาล เพราะอะไร เพราะพระเจ้าสุทโธทนะ บำรุงรักษาไว้เพื่อจะให้มันเป็นกษัตริย์ สิ่งที่ได้ศึกษามาพร้อมมาทั้งสิ้นใจ แต่มันความทุกข์ความยากในใจ ความทุกข์ความยากในหัวใจของตน

ถ้าความทุกข์ความยากในหัวใจของตน ไปเพียยสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย “เรา ต้องเป็นเช่นนั้นใช่ไหม” เป็น “ถ้าเป็นเช่นนั้น เราจะหาทางออกของเรา”

เห็นสมณะ สมณะไปศึกษาค้นคว้ากับเจ้าลัทธิต่างๆ ทุกข์จนทุกข์ขนาดไหน เขาทำทุกริกิริยา อดอาหารจนขนเน่าเนาะ ร่วงหมด ชูบผอมขนาดไหน ก็คิดได้อย่างนั้นใจ ถ้าคิดได้อย่างนั้นเพราะอะไร เพราะว่ามันเป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ทางโลกใจ

แต่ถ้าเป็นทางธรรมๆ เพราะยังไม่รู้ไม่เห็นธรรม ไม่รู้ไม่เห็นจิตของตนใจ ถ้ามันจะรู้เห็นจิตของตน เห็นไหม กลับมา กลับมาระลึกถึงตั้งแต่เป็นราชกุมารที่พระเจ้าสุทโธทนะพาไปแภณนาขวัญ นั้นนะ หายใจเข้า หายใจออก อานาปานสติ จิตมันสงบระงับได้ ถ้าจิตมันสงบระงับได้มันมีความสุข อันนั้น เราศึกษาค้นคว้ามามากมายมหาศาลแล้ว มันหาทางออกไม่ได้ มันน่าจะเป็นทางนี้ นี่ด้วย บุญด้วยอำนาจวาสนา เวลาถ้ามันน่าจะเป็นทางนี้ กลับมากำหนดลมหายใจเข้าออก ทำความสงบของใจเข้ามา นี่ด้วยอำนาจวาสนาใจ

เพราะได้ศึกษาค้นคว้ามาตลอดแล้ว ประสบการณ์ของการกระทำ ได้สมาบัติ ๖ ได้สมาบัติ ๘ มันเข้าแล้วจิตใจมันละเอียดลึกซึ้งขนาดไหน จิตใจมันละเอียด จากปฐมฌาน ทุตติยฌาน จตุตถฌาน รูปฌาน อากาสนัญญายตนะ วิญญูญายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ อรูปฌาน เวลามันเป็นฌาน มันมีกำลังของมัน มันส่งออก นี่ไง ปฐมฌาน ทุตติยฌาน มันขึ้นอย่างไร นี่มันส่งไปๆ เห็นไหม

แล้วกลับมากำหนดอานาปานสติ ทำความสงบของใจเข้ามา มันส่งอะไรไป มันมีแต่ ว่าขณิกสมาธิ อุปปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ ถ้าสมาธิมันเป็นสมาธิไง ถ้าสมาธิเป็นสมาธิ นี่เห็นใจของตน

พอเห็นใจของตน ถ้าน้อมไปเห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง อาสวักขยญาณทำลาย อวิชชาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง นี่เวลามันข้อเท็จจริงไง

ถึงว่าไปเที่ยวสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันต้องมีฝั่งตรงข้ามไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย อวิชชาพยายามที่มันครอบงำหัวใจของตน มันทำลายภาวสวะ ทำลายภพ ทำลายชาติ ทำลายสิ่งที่มันครอบงำอยู่แล้ว มันจะเอาอะไรไปเกิด เพราะมันไม่มีเชื้อไข

สิ่งที่ไปเกิดๆ เพราะมีอวิชชา เพราะมีพญามาร มีความรู้สึกตัวขึ้นมา เผลอปั๊บ! เกิดแล้ว เวลาจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะนะ พับ! พับ! ไปแล้ว โอบปาดิกะไปสมบุรณ์แบบ สำเร็จด้วยกรรม เพราะอะไร

เวลาคนที่ทำบุญกุศล เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมๆ ผู้ที่เป็นฆราวาส อนุปปพิกถา ให้เขาทำบุญกุศลของเขา ให้ทำทานก่อน พอทำทานจะได้ไปสวรรค์ ไปสวรรค์ ให้ถือเนกขัมมะไง นี่ไง ไปสวรรค์ สวรรค์อยู่ไหน

เวลาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะตกนรกอเวจี สิ่งที่เป็นภพเป็นชาติขึ้นมา แต่ละภพแต่ละชาติ มันทุกข์มันยากขนาดไหน นี่ไง จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไง วัฏฏะไหน โหชะเงว่น ที่จิตต้องไปไหน ใน

ปัจจุบันนี้เราได้มาเกิดเป็นมนุษย์ไง ด้วยบุญด้วยกุศลของตน ได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ ได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ขึ้นมา

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เวลาพระพุทธศาสนา เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านถึงที่สุดแห่งทุกข์ กึ่งกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่งๆ

ตั้งแต่เราศึกษาค้นคว้ามา เราศึกษาประวัติศาสตร์ในพระพุทธศาสนา ใ้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ขึ้นมาล้มลุกคลุกคลานมาขนาดไหน เวลาก่อนหน้านี้พระพุทธศาสนา มันก็ต้องเป็นทางวิชาการ ถ้าทางวิชาการ การศึกษาค้นคว้า เราก็ต้องดันดันกันไป การศึกษาค้นคว้าสมัยก่อนต้องไปศึกษาในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ในเมืองหลวงเท่านั้น เพราะอะไร เพราะว่าการศึกษาอยู่ในวัดพระแก้ว อยู่ในที่สถาบันกษัตริย์ สถาบัน สถาบันทางโลก อาณาจักร ศาสนจักร

แล้วเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เวลาชาติ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เพื่อความมั่นคงของชาติ ศาสนาเป็นตัวเชื่อม ตัวสมาน ให้ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ได้มีความร่วมเย็นเป็นสุขไหม

เราเกิดมาแต่ละภพแต่ละชาติ เราได้ศึกษา เราได้ค้นคว้ามา เวลาจะศาสนาเรื่องขนาดไหน เวลามันเสื่อมโทรมเสื่อมทรามไป เสื่อมทรามไปทั้งหมดนะ แล้วเรานับถือพระพุทธศาสนา ศาสนาตรงไหน

นี่ไง ลัทธินิกายต่างๆ ที่เขาก็มีความเชื่อของเขา ถ้ามีครูบาอาจารย์ที่ดีงามเขาก็ฟื้นฟูๆ ฟื้นฟูขึ้นมาเพื่อให้พวกเราได้ประพฤติปฏิบัติไหม

กึ่งกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติของท่านถึงที่สุดแห่งทุกข์ วางข้อวัตรปฏิบัติไว้แล้ว ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เราก็จะฝึกหัดปฏิบัติของเรา

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่า ทำเป็นที่น่าเชื่อถือของสังคม สังคมที่ต้งามเขามีชื่อสัตย์สุจริต แล้วด้วยอำนาจวาสนาของตนนะ ไม่โกหกมดเท็จ ไม่ทำสิ่งใดเพื่อเป็นทางโลกๆ

ถ้าเป็นทางโลกๆ พอสังคมร่มเย็นเป็นสุข สิ่งนั้นเป็นทางวิชาการ แล้วเวลาฝึกหัดปฏิบัติ ฆราวาสก็ปฏิบัติได้ ฆราวาสก็ทำได้

ได้ แต่ทำให้มันเป็นความเป็นจริง ถ้ามันทำความเป็นจริง เห็นไหม ธรรมไถ่ถามเพราะชน

ธรรมๆ ธรรมอะไร ธรรมเป็นพิธีกรรมไถ่ ไถ่ถามเพราะชน ธรรมไถ่ถามๆ เวลาไถ่ถามก็ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติเป็นพิธีกรรมกัน ถ้าเป็นพิธีกรรม เวลาไถ่ถามงาม ไถ่ ไถ่สายพันธุ์ไหน จะเป็นไถ่แจ้ ไถ่ ฤ ไถ่ต้อ ไถ่ประเภทใด

แล้วเราฝึกหัดปฏิบัติกัน เห็นไหม เวลาไถ่ถามกระพือปีก มันใช้ชนมันนะ พิธีกรรมอะไร นี่เรื่องโลกๆ ไถ่ ธรรมไถ่ถามคือกิริยา คือพิธีการการประพฤติปฏิบัติ วิธีการประพฤติปฏิบัติมันก็เป็นพิธีกรรมเท่านั้น ถ้าเป็นพิธีกรรมเท่านั้น พิธีกรรมประพฤติปฏิบัติ

เวลาครูบาอาจารย์ของเราชั่ววัตรปฏิบัติขึ้นมา มันอยู่ที่จิตนิสัย เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่ มันท่านฝึกหัดปฏิบัติลูกศิษย์ของท่าน “จิตเป็นอย่างไร จิตเป็นอย่างไร ทำความสงบของใจได้หรือไม่” แล้วถ้าทำความสงบของใจเข้ามาก็อยู่ที่วิธีการการกระทำของเราไถ่

ธรรมไถ่ถาม มันจงหองพองชนเขียวนะ “เราเป็นผู้ที่ฝึกหัดปฏิบัติได้ตามความพอใจของตน” มันก็เป็นกิริยาเท่านั้นนะ มันจะเป็นจริงเป็นจังมาจากไหน

ถ้ามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาะ มันจะสงบนิ่งของมัน โดยกระทำโดยข้อเท็จจริงนั้น เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอนุพัพพิกา เวลาเผยแผ่ธรรมไถ่ ปุณฺชนคนทั่วไปก็ให้เขาเสียสละทานของเขาๆ ให้เสียสละทานขึ้นไปแล้วมันมีบุญมีกุศลไถ่ มันมีบุญ บุญมันทำให้มีความสุขมีความพอใจของตน เวลากิเลสๆ กิเลสมันบีบคั้นหัวใจของตนทั้งสิ้น ถ้าบีบคั้นหัวใจ นี่บุญและบาป

ถ้ามีบุญมีกุศลของตน ทาน ศีล ภาวนา

เวลาทำทานๆ แล้ว มันทำทานก็ต้องมีสติมีปัญญา นี่เกิดแล้ว เราทำทานเริ่มต้นอย่างไร ท่ามกลางอย่างไร ถึงที่สุดอย่างไร

แล้วถึงที่สุดแล้ว คนเรา ปัจจัยเครื่องอาศัยต้องใช้สอยอยู่ตลอดเวลา คนเราเวลาหายใจเข้า แล้วหายใจออก ถ้าหายใจเข้าไม่ออกก็ตาย หายใจออกไม่เข้าก็ตาย ลมหายใจมีความสำคัญมาก ถ้ามีความสำคัญมาก เป็นอาหารที่ละเอียดของร่างกายนี้ ร่างกายนี้เวลาอาหารการดำรงชีวิต นั่นก็เป็นการดำรงชีวิต แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคืออากาศที่หายใจอยู่นี้ ถ้าอากาศที่หายใจอยู่นี้ เวลาจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมาใจ เราจะเริ่มต้นอย่างไร เริ่มต้นอย่างไร เริ่มต้นจากอะไร

ถ้าไม่มีศรัทธามีความเชื่อ เราจะประพฤติปฏิบัติใหม่ เวลาคนได้ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ ขึ้นมาไม่ไวใจใดๆ ทั้งสิ้น เราปฏิบัติไปมันจะประสบความสำเร็จหรือไม่ แล้วปฏิบัติไปแล้ว สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติเริ่มต้นที่มันทุกข์มันยาก เริ่มต้นทุกข์ยากตอนเริ่มต้นนี้ การทำความสงบของใจให้ ถูกต้องดีงามแสนยาก

แม้แต่ชาวพุทธทำบุญๆ ถวายกันปากเปียกปากแฉะ ทำบุญอย่างไรให้ได้บุญมากที่สุด

ทั้งเหว ได้มากที่สุด ทำบุญด้วยความตั้งใจของตน ปวารณาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ แล้วเสียสละไป นั่นนะถูกต้องขอบรรรม แต่มันก็ทำไม่ได้ แล้วการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ ต้องอย่างนั้นๆ แล้วเราก็เคลิ้มไปกับโลกเขา

คนที่มีประสบการณ์ พระอุปัชฌาย์ ไปแต่ละภูมิภาค ความเชื่อของแต่ละภูมิภาคก็ไม่เหมือนกัน การทำบุญแต่ละพื้นที่ก็แตกต่างกัน เวลาไปแต่ละประเทศยิ่งไปใหญ่เลย

แต่ถ้าเป็นจริงเป็นจังของเรา เราศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เราเสียสละของเรา เราทำเพื่อหัวใจดวงนี้ ถ้าทำเพื่อหัวใจ ทาน ทำทานแล้วมันฝึกหัดปฏิบัติ เราจะมีศีลของเรา

ทำทานก็ต้องมีสติมีปัญญา มีสติมีปัญญาคือควรทำอะไร ควรทำเท่าไร ทำที่ไหน ทำแล้วให้มันจบสิ้นไป ถ้ามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เป็นจริงเป็นจังขึ้นมาก็ตั้งแต่ว่า ถ้าประพฤติปฏิบัติเป็น ถ้ามีสติปัญญาไง เวลาทำทานๆ ต้องมีปัญญา ปัญญาโดยกิเลส ปัญญามันยังทำให้ยิ่งจองหองพองชน ใ้มันยิ่งกางปีก

แต่เราทำของเราแล้ว เราจะเอาความสงบของใจเราเข้ามา ทาน ศีล ภาวนา ถ้ามีศีลมีธรรมของเราขึ้นมา

ธรรมโก่งามๆ มันมีแต่ขั้นนะ เอ็กอีเอ็กเอ็ก ขันแข่งกันอยู่อย่างนั้นนะ แต่ถ้าเราฝึกหัดประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะไม่ขันแล้ว เวลาโก่งามๆ เวลามันขึ้นคอน มันหลบเพื่อจะนอนของมันนะ มันจะทำให้ใครเข้าหามันไม่ได้

ไ้มันขันใหญ่เลย นั่นนะธรรมโก่งาม มันว่ามันดีงาม มันเป็นเรื่องประเพณีวัฒนธรรม แต่การฝึกหัดเริ่มต้นปฏิบัติก็ต้องเริ่มต้นจากตรงนั้น เริ่มต้นจากความรู้สึกนึกคิดของตน

ถ้าตนมีอำนาจวาสนาขึ้นมา มันมีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา การทำบุญกุศลของเรา เราก็ทำด้วยน้ำพักน้ำแรงของเรา แล้วทำทานร้อยหนพันหนไม่เท่าถือศีลบริสุทธิ์หนหนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ เวลาเราฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามีศีล ๕ ถ้ามีศีล ๕ ถ้าเราไม่มีสติปัญญามันก็สูญ ๕

แล้วเวลาถ้ามีศีลสติปัญญาของเรา ศีล สีละคือความมั่นคง สีละ ถ้าจิตมันมั่นคงของมัน มันมีสติปัญญาของมัน มันก็รักษาศีลในหัวใจของตนได้ ถ้ารักษาศีลในหัวใจของตนได้นะ มันก็เป็นศีลขึ้นมา แต่ถ้าเราไม่มีสติปัญญา เราไม่เคยดูแลมัน มันก็เป็นสูญ ถ้าเป็นสูญ เห็นไหม

ถ้าโดยปกติ เวลาครูบาอาจารย์ของเรา รักษาศีลข้อเดียว ถ้าไม่มีเจตนาทำความชั่ว สิ่งนั้นมันจะผิดศีลไปตรงไหน

นี่มันโหลเล มันไม่แน่ใจไง เวลาพระเราที่ผิดศีลๆ ๑.เพราะไม่รู้ ๒.เพราะสงสัย ๓.เพราะทำผิดพลาด

ไ้เพราะไม่รู้ๆ นี่แหละ

ฉะนั้น เวลาพระเวลาบวชแล้วส่วนใหญ่แล้วในทางปริยัติเขาจะให้เรียนก่อน นักรธรรมตรี นักรธรรมโท นักรธรรมเอก เพราะอะไร เพราะเิ่งรู้แล้วว่าอะไรผิดอะไรถูก

แต่ถ้าเป็นพระกรรมฐาน มันเริ่มต้นนะรักษาศีลข้อเดียว รักษาสติปัญญาของตน รักษาเจตนาอันนี้ให้ได้ ถ้ารักษาคเจตนานี้ได้ เพราะศีล ๒๒๗ ได้มาอัตโนมัติจากอุปัชฌาย์ แล้วรับจากอุปัชฌาย์มาแล้ว เกสา โลมา นขา ทนตา ตโจ กรรมฐาน ๕

ถ้าพระปฏิบัติไ้ บวช บวชจากอุปัชฌาย์มาแล้วมาอยู่กับครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านอบรมบ่มเพาะอะไร เพราะศีลมันสมบูรณ์แบบในตัวของตนอยู่แล้ว แล้วเราก็อายุ ๒๐ ครบบวชแล้ว เราจะไม่เข้าใจศีลเป็นไปไม่ได้เลย มันเป็นไปโดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว

แล้วถ้าฝึกหัดปฏิบัติ หายใจเข้านึกพุท หายใจออกโธ พยายามฝึกหัดของตนให้ได้ ถ้าฝึกหัดหัวใจของตนได้ ถ้ามันมีความสงบระงับบ้าง มันจะเป็นธรรมใจงาม

ถ้าธรรมไก่งามมันงามอยู่ข้างนอก มันงามอยู่ จิตมันส่งออกมันเป็นความรู้สึกนึกคิดไ้ แล้วเริ่มต้นก็เริ่มต้น ไ้สายพันธุใด ไ้ประเภทใด วิธีการปฏิบัติอย่างใด แล้วคนทำทำมาน้อยขนาดไหน แล้วอยู่ที่อำนาจวาสนาผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย ผู้ปฏิบัติง่ายรู้ยาก ผู้ที่ปฏิบัติแล้วล้มลุกคลุกคลาน ล้มลุกคลุกคลานจนไม่กล้าปฏิบัติแล้วปฏิบัติไม่ได้ แล้วเวลาผู้ปฏิบัติไปแล้วไปเจอสิ่งใดแล้วมันตกอกตกใจไ้ ปฏิบัติไปแล้วไปรู้ไปเห็นอะไร กระหืดกระหอบเชียว นี่มันอยู่ที่วาสนา เวลาครูบาอาจารย์ของเราจะ จะรู้จะเห็นสิ่งใดนะ มันก็มีสะท้อนเหมือนกัน

รู้จากภายนอก รู้จากธรรมชาติ ตา หู จมูก ลิ้น กาย หัวใจมันรับรู้ไ้ รูป รส กลิ่น เสียงรับรู้ได้ทั้งสิ้น เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นไปนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เราหลับลง จอมปลวกๆ มีรูอยู่ ๕ รู ปิดชะ ๕ รู เปิดรูหนึ่งไว้ คือทำความสงบของใจให้ได้ ถ้าใจสงบระงับเข้ามามันจะเข้าสู่ใจของตน ถ้ามันเข้าสู่ใจของตน การกระทำที่เริ่มต้นที่มันกระหืดกระหอบที่ไปรู้ไปเห็นสิ่งใดนะ เริ่มมีสติปัญญาให้รู้เท่าทันมัน อะไร อะไร มันเป็นสิ่งใด

เจอปญามารโง่ เรือนยอดของเรือน ๓ หลังโง่ เวลาหักเรือนยอด มารตายเลย นี่โดยความมหัสจรรย์
ในพระพุทธศาสนา

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เริ่มต้น
จากฝึกหัด เริ่มต้น มันยากตั้งแต่ตอนเริ่มต้นนี้ ถ้ายากตั้งแต่ตอนเริ่มต้นนี้เพราะอะไร เพราะเรา
จะต้องทำความสงบของใจเข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามาเพราะอะไร เพราะปุณฺณ กัลยาณชน

ปุณฺณคนหนา สถานะของความเป็นมนุษย์ ในสถานะของความเป็นมนุษย์ มนุษย์จะทำคุณ
งามความดีของตนในพระพุทธศาสนา

จะฝึกหัดปฏิบัติทำคุณงามความดีมากน้อยขนาดไหนมันระดับของท่าน ระดับของท่านก็
เป็นระดับของฆราวาส ฆราวาสที่เขาคำท่านๆ กันนะ เป็นพระ พระก็ทำบุญกุศล พระทอดผ้าป่า
พระทำบุญกุศล นั่นก็ระดับของท่าน ทำมากทำน้อยขนาดไหน เวลาจะเอาจริงเอาจังขึ้นมาจะต้อง
นั่งลงในโคนไม้ ในเรือนว่าง ในที่สงบสงัดโง่ หายใจเข้าลึกๆ หายใจออกลึกๆ หายใจงาม หายหัวใจ
ที่ดีงาม

ถ้าหัวใจที่ดีงาม ถ้ามันเป็นสัจธรรม เป็นสัมมาสมาธินะ มันมีสติมันมีปัญญา มันจะรู้มันจะ
เห็นนิมิต เห็นความรู้สึกต่างๆ เห็นก็คือเห็น เราไม่ต้องการสิ่งนั้น เราต้องการพุทธะ เราต้องการหัวใจ
ที่ดีงาม แล้วหัวใจที่ดีงามมันดีงามตรงไหน

มันดีงามๆ ตรงที่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นโง่ “จิตเป็นอย่างไรๆ”

เริ่มต้นจากจิตเป็นอย่างไร จิตของเรามันเร่าร้อน จิตของเรามันทุกข์ยาก จิตของเรามันมีด
บอด จิตของเราไม่มีคนดูแล จิตของเราโยนทิ้งไป เป็นธรรมโก่งาม โกงามเพราะชน ชนมันสวโย โกง
แจ้อย่างนี้ มันดูที่ชน ชนมันสวโย เวลาโก่งเนื้อ เวลาเขาถอนชนมันมีแต่เนื้อ มันงามตรงไหนละ

ถ้าธรรมโก่งาม มันก็ได้แย้งกันแต่เรื่องของภายนอก เวลาจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เอา
ปัญหาร้อยแปดมาให้หัวใจมันแบกไว้ โดยธรรมชาติของมัน มันก็แบกกิเลสตัณหาความทะยาน
อยากในหัวใจพอแรงอยู่แล้ว มันมีดบอดของมัน มันถึงไม่เข้าใจของมันโง่

โดยในการเกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ มันมีโอกาสมันมีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เรายังลงแล้วพยายามหายใจเข้านี้ก็พุท หายใจออกนี้ก็โธ ถ้ามันเป็นสติเป็นปัญญาขึ้นมา มันสงบ ระวังเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา เราจะเห็นความงามของใจดวงนี้

แต่ใจดวงนี้มันจะดีงามขึ้นมาได้ มันมีอุปสรรคมากมายมหาศาล ความที่อุปสรรคมากมาย มหาศาล เพราะปุณฺณคนหนามันหนาไปโดยความมืดบอดใจ รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร

รูป รส กลิ่น เสียงในทางสังคม คนเราเกิดมา อาการ ๓๒ สมบูรณ์แบบในความเป็นมนุษย์ เราจะสื่อสารกันด้วยภาษาอะไร ด้วยสมมุติ สมมุติสิ่งใด นั่นก็อยู่ที่เกิดในที่ใด เกิดในชนชาติใด นี่ เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ

เวลาสงบ ถ้าหัวใจมันงดงาม มันงามโดยความสงบระวังเข้ามา มันจะมีความปกติสุขของมัน ถ้ามีความปกติสุขของมัน เรายกขึ้นสู่วิปัสสนา ยกขึ้นสู่วิปัสสนาในทางพระพุทธศาสนา

จะเรียนธรรมะในนิกายใด ในการฝึกหัดปฏิบัติใด เขาก็อบรมบ่มเพาะฝึกสอนมาทั้งสิ้น ทำ ความสงบของใจเข้ามาแล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนาให้มีสติให้มีปัญญา

แล้วสติปัญญาของใคร

ถ้าเป็นสติปัญญาของทางโลก มันวนกลับใจ ไปเป็นธรรมไถ่ถามซะ ธรรมไถ่ถาม คุณสิ ประชุม ศาสนาโลก ประชุมทางวิชาการ ประชุมนะ ธรรมไถ่ถามทั้งนั้นนะ พิธีกรรม

ธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษามาเป็นภาคปริยัติ ศึกษาหา มีความรู้ทั้งนั้นนะ มันยังเสริมกิเลสตัณหาความทะยานอยาก งงไปหมดนะ เพราะทำสมาธิไม่เป็น ทำ ความสงบของใจไม่ได้ ถ้าทำได้ๆ มันก็แค่กางปีก กางปีก กระพือปีก เพราะอะไร เพราะความรู้สึกลึกซึ้ง คิดใจ เพราะคนมีชีวิตใจ เพราะคนมีสติปัญญานักปราชญ์ราชบัณฑิตใจ

เวลาพระเรา เวลาที่มีวุฒิภาวะ เวลาสึกไป พ่อออกจารย์ๆ รู้ไปหมด อธิบายได้ทั้งหมด ในวงการผ้าเหลืองรู้ทุกเรื่อง แต่ไม่รู้จักความงามของใจ

ถ้าใจมันงามนะ มันสงบระงับ ไม่ขุ่น ไม่แสดงตัว ไม่ทำกิริยาของกิเลสให้ไปบาดหูกบาดตาใคร แต่ถ้าเป็นความรู้สึกของตน เราจะทำคุณงามความดีของเรา แล้วถ้าทำคุณงามความดีของเรานะ ทำหัวใจให้ดีงาม ทำความสงบของใจเริ่มต้นเป็นสมถกรรมฐาน ถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนาเป็นนะธรรมจะงาม

ธรรม มันมีโลกและธรรม ธรรมมีโลก โลกอย่างไร โลกก็ความรู้สึกนึกคิดเรานี้ไง โลกก็ปัญญา ใจ ปัญญาที่เกิดขึ้น ถ้ามันเป็นธรรมๆ มันเป็นความถูกต้องชอบธรรม แต่ความถูกต้องชอบธรรมด้วยความจำ เป็นเรื่องโลก เรื่องโลกก็เรื่องสถานะของความเป็นโลกอยู่นี้ไง สถานะการเกิดนี้ไง สมมุติใจจริงตามสมมุติ นี่โลก

เราเกิดกับโลกแล้วก็เริ่มต้นปฏิบัติตรงนี้เพราะอะไร เพราะอะไร เพราะจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันมีจิต มันมีภวาสวะ มันมีตัวตนของตน ถ้ามันเป็นจริง ถ้าธรรมใจงาม อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

ศึกษาทางวิชาการนะ เราศึกษาเป็นภาคความจำ ความจำศึกษาทางภาคทฤษฎี เวลามันจำท่องจำๆ ถ้าจำขึ้นมาแล้วให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เวลาถ้าเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน แล้วเวลาตน ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้เพราะใจมันงาม ใจมันงามเพราะเราฝึกหัดปฏิบัติ แล้วอยู่ที่वासนาของตน

ถ้ามันมีवासนานะ เวลาจิตมันมีอาการ เกิดปิติ เกิดการกระทำเพราะอะไร วิตก วิจาร ปิติ สุข เอกัคคตารมณนะ นี่องค์ของใจงาม ถ้าไม่มีใจงามมันขยับอย่างไร ขยับจากจิตที่มีติดบอด จากนักปราชญ์ราชบัณฑิตที่ว่าปัญญามาก นั่นคือความคิดเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต

ความคิดอันนั้น สัญชาตญาณอันนั้น วิชาชีพออย่างนั้น ศึกษาความรู้อย่างนั้น นี่ไง สิ่งที่มีความรู้มากขนาดไหนมันยิ่งทำความสงบของใจได้ยากขึ้น ฉะนั้น สิ่งที่เกิดจากจิตแล้วไม่ใช่จิต เวลาจะเข้าสู่จิตของตน เอ๊ะ! เอ๊ะ! เข้าอย่างไร

จิตกลับมาเป็นตัวตนของมันนะ อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มันจะเป็นใจงาม ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ แล้วใจงาม รู้จักว่ามันงามไหม ถ้ามันงาม มันงามด้วยอย่างไร ไດ ถ้ามันงามด้วยอย่างไร

เวลาครูบาอาจารย์ชำนาญในวิธีๆ ถ้ามันขยับออกไปมันก็เป็นโลกียะ มันเป็นเรื่องโลกๆ มัน เป็นความรู้สึกลึกซึ้ง ถ้ามันพุทโธๆ นี่มันก็เป็นความรู้สึกลึกซึ้งคิดสมมุติขึ้นมาๆ พุทโธๆ จนพุทโธกับ จิตมันกลมกลืนกัน แฮ่ม! ใจมันจะงามแล้วละ มันมีปฏิริยาไ

พอมันมีปฏิริยา มันก็อยู่ที่บุญบาปของคน มีปฏิริยานะ มันออกแล้ว จากปฏิริยามันไม่ เข้าสู่ตัว มันออก ฉะนั้น เวลามันทำสมาธินะๆ มันไม่สิ้นกระแส พอมันไม่สิ้นกระแส มันมีสิ่งนี้มัน เป็น สิ่งเรา สิ่งเราให้มันออกไปรับรู้ภายนอก

โดยธรรมชาติเราเป็นธรรมไถ่ถาม เป็นกิริยา เป็นพิธีกรรม เวลามันรับรู้มันก็รับรู้โดยวิชาชีพ โดยสติปัญญาที่เรารู้ มันเป็นเรื่องโลกๆ เราก็เรื่องธรรมดา แต่เวลาเราหายใจเข้าลึกๆ หายใจออก นึกโธ จิตมันเริ่มหดสั้นเข้ามา เวลาหดสั้นเข้ามา ตัวมัน มันเป็นปฏิริยา เวลามันออกรู้ นั่นนะที่จะ ไปรู้นิมิต มันจะไปรู้เห็นต่างๆ ไม่สิ้นกระแส ไม่สิ้นกระแสคือไม่สิ้นจริตนิสัย ไม่สิ้นเวรกรรมของสัตว์

แต่ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ มันเข้ามา นั่นนะจะเป็นธรรมใจงาม ใจงามของตนคือใจของตนเป็น อิสระ สิ้นกระแสของจริตนิสัย สิ้นกระแสของ กุสลา ฐมา อกุสลา ฐมา สิ้นกระแสของเวรของ กรรมของสัตว์ ถ้าสิ้นกระแส มันจะเข้าสู่สมาธิ นี่ชำนาญในวิธี ชำนาญในการเข้าและออก มันไปเข้าสู่พุทโธ เข้าสู่จิตของตนโดยสิ้นกระแสมันก็เป็นสัมมาสมาธิไ

เวลาคนที่ไม่เป็นๆ ติดสมาธิไ ธรรมใจงามๆ นะ แต่มันยังไม่เป็นธรรม

ธรรมงาม ธรรมงามก็ธรรม อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนไง ธรรมมันจะเกิดใน หัวใจของตนา สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องดับเป็นธรรมดาด้วยมรรค ๘ อัญญาโกณฑัญญะจะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอไง มันจะเกิดธรรมงามไง ธรรมที่ งดงาม ธรรมที่เป็น อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

แล้วตนฝึกหัดประพฤติปฏิบัติยกขึ้นสู่ด้วยวิปัสสนา ด้วยมรรค ๘ ด้วยดำริชอบ ด้วยงานชอบ ชอบเพราะอะไร ชอบเพราะมันชอบในพระพุทศาสนา ชอบเพราะมันชอบในพุทธะ ชอบเพราะองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง เวลาอาสวัชฌญาณทำลายอวิชชา ทำลายภวาสวะ

แต่ของเราที่ฝึกหัดปฏิบัติ เริ่มต้นการฝึกหัดมันก็ต้องแต่หยาบ อย่างหยาบเข้ามาสู่อย่าง กลาง แล้วถ้าเข้าสู่ใจของตนา มันจะฝึกหัดปฏิบัติให้มันเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมาไง มันจะเป็นธรรม งามไง งามเพราะด้วยความวิริยะ ด้วยความอุตสาหะ งามเพราะการรักษา การกระทำ การฝึกหัด นี่ ภาคปฏิบัติ

ภาคปฏิบัติฝึกหัดใจของตนาๆ ถ้าฝึกหัดใจของตนา เราทำมาน้อยขนาดไหน เรามีอำนาจ วาสนาขนาดไหน เวลาครูบาอาจารย์ที่ผ่านเป็นขั้นเป็นตอนไปแล้วท่านจะรู้ ปฏิบัติมันเป็นขั้นเป็น ตอนของมัน จิตมันอยู่ในภพในภูมิใด จิตมันมีอำนาจวาสนามากน้อยขนาดไหน มันรู้ของมันโดย ปัจจัตตัง สันติภูมิจิโก

แต่เริ่มต้นๆ มันรู้โดยกิเลสไง มันรู้โดยกิเลส ถ้ากิเลสมันบิदनเปี้ยวของมันนะ มันชักนำของ มันไปนะ เราเองเราทุกข์เรายาก ถ้าเราเองเราทุกข์เรายาก วาง วางไว้ก่อน ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมา เรา จะรับรู้

เรามีสติมีปัญญาดูแลรักษาใจของตนา ดูแลรักษาใจของตนา ไม่ต้องไปตื่นเต้น ไม่ต้องไป เทียบเคียงกับใคร เราเอาความจริงในใจดวงนี้ สุขหรือทุกข์ ถ้ามันเป็นบุญนะ เป็นบุญทางโลก นี่เป็น อารมณฺ์ บุญและบาปนี้อารมณฺ์ อารมณฺ์ในการกระทำ อารมณฺ์ดีมันก็มีความสุข อารมณฺ์ร้ายมันก็ ให้ผลความทุกข์กับใจของตนา นี่บุญและบาป บุญและบาป เห็นไหม

แต่ทำทานร้อยพันหนไม่เท่าถือศีลบริสุทธิ์หนึ่ง ถ้ามีสติมีปัญญามันมีศีลของมัน มันรักษาโดยความปกติ เป็นสึละ มันคง แน่นหนา

แต่สิ่งใดๆ ก็แล้วแต่ จิตนี้เป็นนามธรรมๆ จิตนี้มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง ความเป็นข้อเท็จจริงในหัวใจมันก็เป็นอนิจจัง แล้วถ้าฝึกหัดปฏิบัติมันเป็นอนัตตา

อนัตตาตรงไหนล่ะ อนัตตาอย่างไร อนัตตาเริ่มต้น ท่ามกลาง และที่สุดอย่างไร

มันต้องฝึกหัดปฏิบัติให้เรารู้ข้อเท็จจริงของเรา ไม่สงสัยใดๆ ทั้งสิ้น

แต่นี้ในการฝึกหัดปฏิบัติมันมีความสงสัยไปทุกๆ เรื่อง แล้วถ้ามีความสงสัยไปทุกๆ เรื่อง แล้วเราจะทำตรงไหนให้มันถูกต้อง

นี่ไง เวลาหลวงตามหาบัวท่านบอกไว้ “ลูกศิษย์เราไม่ถือจุดดงค์ ไม่ใช่ลูกศิษย์ของเรา” เพราะอะไร เพราะจุดดงค์มันอยู่ในตำรา ถ้าศึกษาตามตำรามันก็หันรีหันขวาง เริ่มต้นอย่างไร ท่ามกลางอย่างไร แล้วที่สุดอย่างไร

แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านฝึกหัดปฏิบัติมาก่อน ท่านวางข้อวัตรปฏิบัติไว้แล้ว เราทำตามข้อวัตรปฏิบัตินั้น แล้วทำเป็นเครื่องอยู่ของใจๆ ให้ใจมันอยู่ อยู่กับตัวตนของตน แล้วหน้าที่ที่ทำงานเรากระทำโดยหน้าที่ แต่เวลาฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา เราก็ทำโดยหน้าที่ใช้ใหม่

โดยธรรมชาติ โดยธรรมชาติจิตมันก็ส่งออกอยู่แล้ว จิตมันอยู่ในร่างกายนี้ แล้วมันก็พามนุษย์ให้เคลื่อนไปตามแต่เจตนิสัย ตามแต่อำนาจวาสนาของคน นี่เพราะมันมีจิตใจ ทั้งๆ ที่ตัวจิตนี้เป็นตัวสำคัญที่สุดใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภนามารื้อสัตว์ชนสัตว์ๆ ก็รื้อหัวใจของสัตว์โลก ก็รื้อจิตดวงนี้

แต่ถ้ามันไม่เท่าทันนะ โดยคิดว่าตัวเองมีสติมีปัญญา มันก็เลยกลายเป็นธรรมไถ่ถามไปไง มันก็ไปสร้างสูตรทฤษฎีของมันขึ้นมา ทำอย่างนั้นๆ มันก็เป็นอารมณ์ที่มันจัดตั้ง แล้วอารมณ์มันก็จะเป็นอย่างนั้น มันก็เลยกลายเป็นสร้างอารมณ์ให้อารมณ์เป็นอย่างนั้นๆ แล้วพอครบสมบูรณ์แบบ

แล้วบรรลุดุธรรม มันเลยเป็นธรรมโก่งาม โก่มั่นดงาม โก่มั่นน่าชื่นชม โก่มั่นน่ารักนรมย์ ไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอัน

แต่เริ่มต้นมันก็เริ่มต้นจากธรรมโก่งามนี่แหละ เริ่มต้นจากประเพณีวัฒนธรรม แล้วถ้าทำให้มันละเอียดลึกซึ้ง ทำให้มันถูกต้องชอบธรรม มันจะเป็นธรรมใจงาม พอใจงามแล้วนะ ใจโก่งาม พิธีกรรมต่างๆ นั้นนะ นั่นเป็นกรรมของสัตว์ เห็นแล้วมันสังเวชนะ เห็นแล้วมันสังเวช

ถ้าคนมีอำนาจวาสนาก็ทำอย่างนั้น ทำตามนั้น แต่ทำแล้วจิตมันจะหดสั้นเข้ามา มันไม่ส่งออก มันมีภายนอกและภายใน ภายนอก ภายนอกมันสมบูรณ์แบบของมันโดยโลกสร้าง โดยวิทยาศาสตร์ โดยธรรมชาติ แล้วเวลาเราฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันเข้าสู่ภายใน เข้าสู่ภายในก็เข้าสู่ตัวตนของตน

แล้วตัวตนของตนนะ มันก็อยู่ที่อำนาจวาสนา เราจะใช้คำว่า “อำนาจวาสนา” ตลอด เพราะกุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา เพราะเขาทำอย่างนั้นมานานถึงเป็นจริตเป็นนิสัย เพราะเขาทำอย่างนั้นมา เขาถึงมีความรู้สึกนึกคิดอย่างนั้น เพราะความรู้สึกนึกคิดอย่างนั้นมันเป็นการแสดงออก เห็นใหม่ จิตมันสวैया จิตมันส่งออกไปตามสันดานของแต่ละบุคคล

แล้วการทำความสงบๆ มันก็จะทำความสงบด้วยคำบริกรรม ด้วยเรื่องโลกๆ นี่แหละ ด้วยสมมุตินี้แหละ ด้วยจริต ด้วยนิสัย ด้วยความรู้สึกนึกคิดของตนนั่นแหละ แต่กำหนดพุทโธๆ เพราะไม่ให้มันคิดโดยกิเลสที่เราจะไม่มีสิ่งใดจะฝ่ากระแสเข้าไปสู่ใจของตน ถึงเป็นการทำความสงบ ๔๐ วิธีการ กำหนดพุทโธ ธัมโม สังโฆ มรณานุสติ เห็นใหม่ มันก็เป็นอาการที่จิตส่งออกโดยที่ กุสลา ธมฺมา นั่นแหละ

แต่ถ้าเราไม่กำหนด ไม่มีคำบริกรรม มันก็เป็นงานของธรรมชาติ เป็นงานการส่งออก เป็นงานของโก่งาม เพราะอะไร เพราะมันเป็นความรู้สึกนึกคิดใจ มันเป็นประเพณีวัฒนธรรมไง มันเป็นเรื่องของคนใจ แต่ถ้าเป็นความจริงๆ กรรมฐานไง พุทโธๆ

ทำไมต้องพุทโธ

อ้าว! ก็พุทโธเพื่อให้จิตสงบ

แล้วไม่ต้องพุทโธไม่ได้หรือ

ก็กรรมฐาน ๔๐ ห้อง จะเอาอะไรละ

แต่ถ้าไม่ทำอะไรเลยนะ เคลิบเคลิ้ม ปล่อยปละเลย มันจะเป็นจริงเป็นจังไปได้อย่างไร มันก็เป็นธรรมโก่งามไป กระพือปีกป้อๆ อยู่อย่างนั้นนะ แล้วมีอะไรเป็นขึ้นเป็นอัน มีอะไรเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมาบ้าง ถ้ามันจะมีข้อเท็จจริงขึ้นมาบ้าง มันก็จะเป็นธรรมโก่งาม

เวลาใจมันงามนะ มันมีความสุขความสงบของมัน สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี จิตสงบระงับ แล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนาให้มันเป็นธรรมงามขึ้นมาได้ไหม

โลกกับธรรมไป เราเกิดมากับโลก เราอยู่กับโลก ชีวิตนี้ก็คือชีวิตของโลก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาสาชกขญาณทำลายอวิชชาแล้ว สอุปาทิเสสนิพพาน อยู่กับโลกโดยไม่ติดโลกไป โลกจะเข้าไปอยู่ใจดวงนั้นไม่ได้ ใจดวงนั้นเป็นวิหารธรรม ไม่มีสมมุติบัญญัติใดๆ ทั้งสิ้น ชันธ & ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชันธ & ชันธ & ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชันธ & ชันธ & อย่างหยาบ ชันธ & อย่างกลาง ชันธ & อย่างละเอียด ทำลายภวาสวะ ทำลายตัวที่เสวยชันธ ทำลายทั้งหมดทั้งสิ้นด้วยอาสาชกขญาณ ทำลายทั้งหมดทั้งสิ้นด้วยสิ่งที่ว่าเป็นปฏิจจสมุปบาท ทำลายด้วยชันธ & เป็นกองๆ ชันธ & คืออารมณ์ความรู้สึกที่สื่อสารกันเข้าใจได้ อวิชชาปุจฺญา สงฺขารา อิทัปปัจจยตาที่มันละเอียดลึกซึ้ง ที่มันเกี่ยวเนื่องกัน เวลามันทำลายไป ทำลายพฤติกรรมของจิตทั้งหมด นั่นมันเป็นอะไร

เวลาเป็นข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงขึ้นมา เริ่มต้นจากการกระทำให้เป็นขึ้นเป็นตอนขึ้นมา ที่เราฝึกหัดปฏิบัตินี้ ให้เอาตามข้อเท็จจริงขึ้นมา ข้อเท็จจริงของตนคือ อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนต้องรู้ตนเท่านั้น ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน สิ่งที่ว่าธรรมอันละเอียดไป ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มันมีคุณค่ามากที่สุด

แต่สังคมไทย สังคมในโลกนี้ มนุษย์ใครอยู่ได้คนเดียว เว้นแต่ว่า พระพุทธรูป พระกรรมฐาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์พระองค์เดียว เริ่มต้นจากปัญจวัคคีย์เป็นผู้ อุปัชฌาย์ เวลาปัญจวัคคีย์ทิ้งไป เหลือพระองค์เดียวเท่านั้น ครูปาจารย์ที่ฝึกหัดปฏิบัติท่านก็ไป เป็นหมู่เป็นคณะ แต่เวลาเอาจริงเอาจังขึ้นมาแล้วนะ อยู่กับใครไม่ได้ ต้องอยู่องค์เดียวเท่านั้น อยู่ องค์เดียวเพราะอะไร

เพราะมันทุกวินาที ความคิด เห็นไหม ดุสิ แล้วเวลามันเท่ากันทั้งหมด ดับ เกิดดับๆ เท่ากัน ทั้งสิ้น ตามลำดับด้วยมรรค เวลามรรคหยาบ มรรคกลาง มรรคละเอียด ละเอียดสุด เวลาเป็น ญาณนะ

เวลาเริ่มต้น จักขุญาณ จักขุคือจิตมันรู้ จิตมันเห็น อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตัวจิตนั้นแหละ ตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้วใจล่ะ

โดยธรรมชาติเราก็ส่งออกทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้แค่นั้น เวลาทำความเข้าใจมันหด สั้นเข้ามาจากตา หู จมูก ลิ้น กาย มาเป็นตัวมันเองไง เป็นธรรมใจงาม

แล้วงามแล้วนะ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ เวลาเป็นสมาธิๆ สมาธิแก้กิเลส ไม่ได้ แต่สมาธิมันมีความสุขก็ติดสมาธิอยู่นั่นแหละ

ถ้าเป็นทางโลก ทางโลกมันก็มีบุญและบาป มันเป็นอารมณ์ มันไม่ใช่สมาธิ เวลาเป็นสมาธิ ขึ้นมามันถึงมีกำลังขึ้นมา เวลาที่มีกำลังขึ้นมาถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนาขึ้นมา ถ้ามันจับต้องของมัน ถ้า เห็นกายก็พิจารณากาย เห็นกายมันยังแตกแยกไปว่าเห็นกายอย่างไร เห็นกาย เห็นกายโดยจิตหรือ เห็นกายโดยปัญญา นี่เวลากาย เวทนา จิต ธรรม ถ้ามันจับต้องของมันได้

ทำไมต้องจับต้อง

เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ ร่างกายๆ จิตใจมันยึดมันของมันไง สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลพทป รามาส สักกายทิฏฐิ ทิฏฐิเห็นใจ เพราะอะไร เพราะคนเกิดมามีกายกับใจ แล้วโดยทางโลก เกิดมา

ต้องแจ้งเกิด แจ้งเกิดก็อยู่ในกรรมการปกครอง สิทธิของผู้นั้น แล้วสิทธิผู้นั้นจะรู้ได้อย่างไร ก็รู้ที่ตัวเขา
นั้นไง แล้วตัวเขาทำอะไร ตัวเขาคือกายใจ แล้วจิตเขาละ

เวลาคนที่มันทุกข์มันยาก เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา เวลาจิตมันพิการนะ มันป่วยทางจิต
ทำไมมันรู้ได้ละ มันรู้ได้เพราะว่าทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์มันเจริญไง แล้วถ้าเวลามันแก้ไข
ละ มันแก้ไข ถ้าแก้ไข แก้ไขทางโลกก็แก้ไขไปทางการปกครอง

แต่เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนาไง บวชพระๆ ต้องมีใบสุทธินะ บวชพระๆ
มันก็มีการคุ้มครองปกครองนะ เวลาปฏิบัติละ เวลาปฏิบัติเราก็แจ้งใจ คันถุระ วิปัสสนาธุระ คันถ
ธุระคือศึกษาค้นคว้าขึ้นมาเพื่อให้มีวิชาความรู้ วิปัสสนาธุระเรียนด้วยก็ได้แล้วมาปฏิบัติ

แต่ส่วนใหญ่แล้ว ถ้าครูบาอาจารย์ที่ติงาม ปฏิบัติหน้าเดียว เรียนด้วย ปฏิบัติด้วย มันขัดมัน
แย้งกัน พอปฏิบัติ เรียนนะรู้หมดละ แล้วพอเรียนขึ้นมา ไปปฏิบัติมันก็จะเอาความจำนั้นละไป
ปฏิบัติ แล้วเวลาจิตมันสงบไป เห็นนิมิต ความรู้มันส่งออก ใ้มันศึกษาจำมา มันจำมามันเต็ม
หัวใจอยู่แล้ว แล้วปฏิบัติไปมันก็ปฏิบัติตามความจำอันนั้นนะ

หลวงตาพระมหาบัวท่านจอมหา ไปหาหลวงปู่มันไน “มามาหาอะไร มาหามรรคผล
นิพพานไซ้ไหม ไม่ได้อยู่ในตำรา”

แล้วที่เรียนมา ตำราหรือเปล่า

“ไม่ได้อยู่ในตำรานะ อยู่ที่หัวใจของคน เวลาจะฝึกหัดปฏิบัติ เอาใส่ลิ้นชักสมองไว้ อย่าให้มัน
ออกมา เพราะมันจะรู้ใจภัยก่อน มันจะเตะมันจะถีบก้น”

มันจะเตะมันจะถีบก้น เตะถีบหัวใจใจ เตะถีบออกไปข้างนอกจนเป็นธรรมไถ่ถาม บ๊อๆ ชัน
อยู่นั้นแหละ เวลาถ้ามันหัดสั้นเข้ามามันไม่ชันนะ มันหลบหลีกเอาตัวรอด ไม่ให้อยู่ในสายตาของ
ใคร

เวลาไก่อปาๆ มันจะหลบ มันจะไม่ให้เห็นคนเลย ยิ่งสัตว์ป่า ถ้ามันยังไม่ได้สบตามนุษย์นะ มันคิดว่าคนยังไม่เห็นมัน มันยังอยู่ปกติ แต่ถ้ามันสบตา มันพรวด ไปเลย เพราะสบตา เขาเห็นเราแล้ว ใจเห็นแล้วก็เหวี่ยงไป เพราะอะไร เพราะมนุษย์เป็นเปรตใจ กินทุกอย่างที่ขวางหน้าใจ

สิ่งมีชีวิตทั้งหมดเป็นอาหารของมนุษย์ทั้งสิ้น นี่เปรตตัวใหญ่เลยละ ฉะนั้น เห็นนะมันหลบ พับ! เลย ถ้ามันสบตา ถ้าไม่สบตา มันไม่ให้ใครรู้ให้เห็นของมัน เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราจะฝึกหัด เราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริงแล้ว จบเลย ใจงาม ใจมันงามแล้วมันจะดีขึ้นพัฒนาขึ้น

เราฝึกหัดปฏิบัติของเรา ใครจะดีใครจะชั่วมันเรื่องของเขา เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบ พระพุทธศาสนา เราจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สิ่งที่มีค่าที่สุดคือ เวลา เวลาของคนนะ

เวลาธรรมะนะ หายใจเข้าไม่ออกก็ตาย หายใจออกไม่เข้าก็ตาย แค่มหาใจเท่านั้น ถ้ายังมีลมหายใจอยู่ เรายังเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ แล้วยังร่างกายแข็งแรง ยังเดินได้ ยังนั่งได้ สิ่งที่เราแล้วเดินก็โยย นั่งก็โยย นั่นคือกรรมของสัตว์ แต่ถ้ายังจะฝึกหัดปฏิบัติของเขาให้เป็นบุญเป็นกุศล ให้เป็นจิตนิสัยกับใจดวงนั้นไป

ที่เราเกิดมาๆ เราดูสิ มนุษย์เกิดมาพบพระพุทธศาสนามากมาย แคว่ระดับของทานเดียวกัน ปากเปียกปากแฉะ แล้วเวลาปฏิบัติละ ปฏิบัติก็เป็นกระแสไปเท่านั้นนะ ปฏิบัติไปก็ธรรมโก่งามไป สวยที่ชน มีแต่ชน มีแต่พิธีกรรม มีแค่นั้นนะ แค่นั้นเพราะอะไร เพราะเขาทำไม่ได้ผลไง ถ้าเขาทำ ได้ผลขึ้นมาละ เขาทำอย่างนั้นไม่ได้

ครูบาอาจารย์ของเราที่ฝึกหัดปฏิบัติ ถ้าเวลามันเข้าด้ายเข้าเข็ม อยู่องค์เดียวเท่านั้นนะ เวลาสำคัญมาก

สมรवासเป็นทางคับแคบ คับแคบเพราะเราต้องมีหน้าที่การงาน เพราะอะไร เพราะมีสังคม ใจ มีหน้าที่ความรับผิดชอบ เวลาพระ พระก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบถ้าอยู่ในคณะสงฆ์ เวลาฝึกหัด

ปฏิบัติถ้าเข้าด้ายเข้าเข็ม เข้าไปอยู่องค์เดียวเท่านั้นนะ ๒๔ ชั่วโมง ถ้าอยู่กับครูบาอาจารย์ที่ดีงาม ท่านก็ให้ปฏิบัติ ๒๔ ชั่วโมง ๒๔ ชั่วโมงเพราะนั่นแหละหนทางของตน แล้วถ้าตนทำได้มันจะมีคุณค่ามาก ถ้าตนทำได้เพราะอะไร

เพราะมันจะอยู่ได้อย่างไร ๒๔ ชั่วโมง นั่งสมาธิแค่ชั่วโมงสองชั่วโมงมันก็โอดโอยอยู่แล้ว แล้วถ้าเป็นธรรมโก่งามนะ เขานั่งกันนะ ๒๔ ชั่วโมง

๒๔ ชั่วโมงมีสติปัญญาหรือไม่

ถ้า ๒๔ ชั่วโมงมีสติปัญญานะ จิตต้องมีกำลังมาก น้อมไปจะเห็นแล้วจะพิจารณาไปได้เลย

ไฉนนิ่ง ๒๔ ชั่วโมง ๒๔ วัน นั่งกันเป็นเดือนเป็นปีไม่เห็นมีอะไร

ก็โก่งามไง แค่วินิจฉัยสมาธิ แค่วินิจฉัยจกกรม

แต่เวลาเราจะฝึกหัดปฏิบัติ เราก็นั่งสมาธิและเราก็เดินจงกรม แต่เรานั่งสมาธิ เราเดินจงกรม มีสติสัมปชัญญะ ถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว แล้วจิตดีและจิตเสื่อม

เวลาจิตมันดีขึ้นมา เริ่มต้นจากอารมณ์กิเลสและบาป อารมณ์ดีก็บุญ บุญก็อารมณ์ดีก็มี สุข บาบ บาปอารมณ์มันพุ่งชาน อารมณ์มันมีแต่ความทุกข์ความอยาก นั่นก็เป็นบาป แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามาๆ ถ้าใจมันเป็นธรรมใจงาม เป็นสัมมาสมาธิ เดียวมันก็เสื่อม มันก็คลายออกโดยธรรมชาติ โดยข้อเท็จจริง

สพเพ ธมฺมา อนตฺตา มันเป็นอนัตตา ก็มันเป็นอนัตตาอย่างนี้เองไง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ใจ แต่เราชำนาญในวิธีๆ สิ่งที่จะเป็นอนัตตามันก็เป็นสัมมาสมาธิที่มันคงแข็งแรงที่มีกำลัง

เวลาจะเป็นธรรมงามนะ เวลามันยกขึ้นสู่วิปัสสนา ฐานของสมาธิที่สำคัญ เวลามันพิจารณาไปแล้วมันจะเป็นภาวนามยปัญญา เวลาจิตมันอ่อนกำลังลงมันจะเป็นสัญญาแล้ว เวลามันเป็นสัญญา สัญญาเพราะอะไร

เวลาธรรมงาม ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ เวลามันเป็นภาวนามยปัญญามันจะเป็น
ธรรมจักร มันเป็นจักร ๘ ที่ ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ มันหมุนของมันนะ กำลังที่หมุนนั้นมันมา
จากสมถะ มันมาจากสัมมาสมาธิเป็นบาทเป็นฐาน เพราะอะไร

อตุตา หิ อตุตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เพราะตนนั้นทำความสงบเป็นใจงามได้ ใจงาม
ได้มันมีกำลัง เห็นไหม คำว่า “มีกำลัง” เวลามันใช้ปัญญาไปมันจะเกิดกำลัง เกิดรสของธรรม สติ
ธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม แล้วฝึกหัดปฏิบัติด้วยวิปัสสนา มันจะเคลื่อนเป็นธรรมงาม ธรรมงาม
มันจะหมุนไป เหมือนบุญและบาป

เวลาบุญ อารมณดีใจ อารมณดีคือบุญ อารมณทุกข์อารมณียาก นั้นอารมณบาป

นี่เหมือนกัน เวลาธรรมจักรมันหมุนมันเป็นปัญญา ปัญญาอันนี้มันเกิดจาก อตุตา หิ อตุตโน
นาโถ เกิดจากสัมมาสมาธิ พอเกิดจากสัมมาสมาธิมันถึงเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาในใจดวง
นั้น

ใจดวงใดไม่มีมรรค ใจดวงนั้นไม่มีผล ใจดวงใดภาวนาไม่เป็นมันจะเห็นความเกิดดับของ
ความเกิดดับของจิตอย่างไร

เวลาจิตมันสลาย มันคิด มันคิดเพราะอะไร เวลาปัญญามันคลี่คลายออก สักกายทิฏฐิ ทิฏฐิ
ที่เห็นผิดมันคลี่คลายออก เขาเรียกว่าตทังคปหาน คือการคลี่คลาย การสลาย การจิตที่มันรู้ลึกนี้
คิดเป็นครั้งเป็นคราว แต่มันไม่สมบูรณ์แบบของมันเพราะมันไม่มีขณะ มันไม่สมบูรณ์แบบ มันไม่
นิโรธ มันไม่ดับของมัน

ถ้ามันดับ สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องดับไปเป็นธรรมดา ดับ
เพราะมันชักเชื้อไฟออก ดับเพราะมันชักสังโยชนที่ ๓ ใจ มันชักเครื่องร้อยรัด มันรัดใจดวง
นั้นกับทิฏฐิมานะที่ผิดอยู่ด้วยกันนะ แล้วสิ่งนี้มันเกิดมาจากไหน

มันเกิดมาจากจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะแต่ละภพแต่ละชาติไง มันเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ มันมีเวรมีกรรมผูกมัดกันมาโดยธรรมชาติของมัน แล้วไม่มีใครรู้ใครเห็น มีแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้วแสดงอัมมจักข แล้ววางรากฐานเอาไว้ให้ชาวพุทธได้ฝึกหัดปฏิบัติ

เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาไง ถ้าปฏิบัติตามทางโลก ปฏิบัติที่ไม่มีครูบาอาจารย์มันก็เป็นธรรมโก่งาม พิธีกรรมสวยงาม งามเพราะชน ชนสวยงาม สะท้อนแสงเลย มันอยู่แค่นั้น แค่นั้น มันไม่เข้าถึงเนื้อเลยนะ

ชนมันเกิดจากเนื้อจากหนัง จากเนื้อจากหนังของไก่ จากเนื้อจากหนังของบุญและบาปของคน จากเนื้อจากหนัง จากศรัทธาความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนา แล้วถ้าฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาโดยความลึกซึ้งขึ้นไปมันจะเข้าสู่ธรรมใจงาม ธรรมใจงามเพราะเป็นสัมมาสมาธิ

ถ้าเข้าไม่ถึงมันก็เป็นมิจา มิจามันก็เป็นบุญและบาป เป็นอารมณ์ความรู้สึก อารมณ์ความรู้สึกเป็นเรื่องธรรมดาของการเกิดเป็นมนุษย์ เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมก็มีความรู้สึกนึกคิด แต่เทวดา อินทร์ พรหมเขาไม่มีร่างอย่างเรา เขามีร่างกายเป็นทิพย์ เขามีแต่ความรู้สึกนึกคิดเป็นทิพย์สมบัติทั้งหมด

เวลามาเกิดเป็นมนุษย์ไง เกิดเป็นมนุษย์เกิดจากกรรมของมารดา เกิดในไข่ น้ำสเปิร์มของพ่อ มันถึงมีพันธุกรรม มันถึงมีบุญและบาป มันถึงมีพ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูกไง เวลาเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เขาเกิดจากกรรมของเขา กรรมดีกรรมชั่ว

กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา

เวลามาเกิดเป็นมนุษย์มันซับซ้อนมา มันอยู่ในใจของตบใจ แล้วเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธรูปศาสนา บวชเป็นพระ เป็นนักปฏิบัติ แล้วธรรมจักร ทางสายกลางในพระพุทธรูปศาสนา มันเป็นการยืนยันในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในการเทศนาว่า การ พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาลมากมาย แล้ว ๒,๐๐๐ กว่าปีมา มีครูมีอาจารย์ที่ดีงาม มีพระอรหันต์ มีครูบาอาจารย์เป็นยุคเป็นคราว เป็นยุคเป็นคราวมา แล้วยุคคราวนี้มันเป็นยุคคราวของ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นไง

ครูบาอาจารย์ที่อื่นในคณะอื่นเขาก็มีของเขา แต่มีของเขา เขาทำได้มากน้อยขนาดไหน จะเป็นธรรมโก่งาม ธรรมใจงาม หรือธรรมงามขึ้นมาในใจของตน ถ้ามันเป็นความเป็นจริง ธรรมสากล จา เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ

หลวงปู่มันเวลาท่านชักท่านใช้ขึ้นมา ชักใช้เพราะอะไร แก่จิตใจ แก่จิตแก่ยาก แก่จิตแก่ยาก หน้าที่ของครูบาอาจารย์แก้ความผิดพลาดของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเขามีवासานากน้อยแค่ไหน ถ้าอำนาจวาสนาของเขา เขาก็ติดแค่นั้น แล้วเขาจะทำให้งอกงามขึ้นไปกว่านั้นยาก แล้วครูบาอาจารย์ที่พยายามจะขับไล่ๆ ขับไล่อดีตอนาคต

อดีตเขาสร้างของเขา มา อดีตเขาทำของเขา มา แล้วถ้าอดีตของเขา มา เขามีบาทมีฐาน มีกำลังของเขา เวลาครูบาอาจารย์ชี้แนะ เขาจะเข้าใจแล้วเขาจะมีการกระทำผ่านจากตรงนั้นเป็นขั้นๆ ขึ้นไป แต่ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ เขาก็พยายามกระเลื่อกระสนของเขา ความกระเลื่อกระสนของเขาต้องให้สติต้องใช้ปัญญา ต้องใช้กำลังมากน้อยแค่ไหน

การติดนะ เวลาฝึกหัดปฏิบัติไป แล้วถ้าติด ใจติดมันฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา มันยังมีเนื้อหาสาระ

ใจที่ไม่มีเนื้อหาสาระเลย ธรรมโก่งามนะ บ๊อๆ ชนอยู่อย่างงั้นนะ ชนเรียกให้เขามาล่า ชนให้เป็นโทษกับตัวเอง แต่ถ้ามีอำนาจวาสนาของเขา เขาจะทำของเขาให้เจริญงอกงามของเขา ให้เป็นธรรมงาม ให้เป็นใจงามขึ้นมา

ถ้าใจงามขึ้นมาละ แล้วครูบาอาจารย์ หลวงปู่มันแก้จิต แก้จิตแก่ยากนะ ผู้เฒ่าจะแก้วะ เพราะผู้เฒ่าได้ทุกข์ได้ยากมาพอแรง เพราะผู้เฒ่าเห็นความทุกข์ยาก เพราะพญามารมันร้ายนัก

กิเลสในหัวใจของคนน่ากลัวที่สุด

ผู้ที่ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติมีกิเลสของตนโดยข้อเท็จจริงอยู่แล้ว แล้วกิเลสมันพลิกมันแปลง อยู่กับผู้ประพฤติปฏิบัติ นั้น จะเป็นโก่งาม จะเป็นใจงาม จะเป็นธรรมงาม เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมาได้

หรือไม่ ถ้ามันเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา ผู้นั้นจะเป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันติภูมิโก เขารู้ของเขาเต็มหัวอกของเขา

หลวงตาพระมหาบัวท่านเคารพหลวงปู่มั่นๆ เพราะอะไร เพราะท่านซาบซึ้งในบุญคุณที่ท่านคอยคุ้มครอง เวลาจิตมันเสื่อม จิตมันทุกข์มันยาก ท่านก็คุ้มครองดูแลคอยเป็นกำลังใจให้ เวลามันเข้าไปเผชิญกับกิเลส สิ่งที่ยาบแล้วจะทำให้เป็นความชั่วร้ายในใจของตน วิปัสสนา วิปัสสนาด้วยมรรค ๘ มัคโค ทางอันเอก เข้าไปกำราบปราบปรามใจของตน มีกำลังแค่ไหน มีความมุมานะมากน้อยขนาดไหน

มีการกระทำที่เวลามันคลาดเคลื่อนไป มันความเพียรโดยไม่ชอบ ความเพียรโดยการกระทำโดยสูญเปล่า สูญเปล่าแต่ด้วยความเห็นผิด เราก็ทำความเพียรอยู่อย่างนั้น ความเพียรอย่างนั้นมันถูกต้องชอบธรรมหรือ

ความเพียรมันต้องมีสติชอบ ความเพียรมันต้องมีปัญญาการกระทำเข้าไปสู่จุดศูนย์กลางของกิเลสคืองานชอบ

งาน ลงทุนลงแรงทำงานแต่งงานนั้นเป็นงานส่งออก งานนั้นเป็นงานนั่งสัปหงกโง่งง งานอะไร การทำงานๆ การทำงานเขาทำงานแล้วเขาประสบความสำเร็จทุกคนหรือ คนที่ประสบความสำเร็จเขาทำงานของเขา ต้องทำงานความถูกต้องชอบธรรมของเขา ถ้าทำงานของเราด้วยความดีอัน ทำงานด้วยภูมิฐานะ ทำงานของเราโดยคิดว่าเอางานจะแลกมาด้วยการแลกเปลี่ยนมันเป็นไปได้อย่างไร

“แก้จิตแก้ยากนะ ผู้เฒ่าจะแก้วะ”

แต่ของเรามันไม่มีให้แก้ มันเป็นไถ่ถามไถ่ มันไม่เข้าถึงเนื้อหนังมังสาด้วย มันแค่ชน แล้วถ้าเป็นเศรษฐกิจ เขาบอกว่าชนกินไม่ได้ เขาเอาเนื้อ เวลาส่งออก ส่งออกปีหนึ่งเป็นหมื่นๆ ล้านเศรษฐกิจไถ่ เอาเนื้อไก่ แล้วทางอุตสาหกรรมเอากะดุกไก่ แต่ทางเกษตรเขาเอาซี่ไก่ เพราะซี่ไก่มันเป็นปุ๋ย

แล้วการปฏิบัติเราละ ใจงามไหม

ถ้าใจงามนะ ใ้ฉันแค่พิธีกรรม แล้วพิธีกรรมนั้น พิธีกรรมเป็นพิธีปฏิบัตินะ เริ่มต้นเราก็ต้องปฏิบัติตามพิธีนั้นแหละ เริ่มต้นประพฤติปฏิบัติก็ต้องตามพิธีนั้น แล้วพิธีนั้นมันเข้าสู่ความงามของใจหรือไม่

ถ้ามันเข้าสู่ใจงามของตน ใ้สิ่งนั้นสาธุ แล้วให้ผู้ที่ฝึกหัดปฏิบัติใหม่เขาก็ต้องทำอย่างนั้น เราก็ต้องทำอย่างนั้น ทำอย่างนั้นเพราะอะไร เพราะความเกิดเป็นมนุษย์ไง ทำอย่างนั้นเพราะจิตดวงนั้นได้กระทำ ทำอย่างนั้นเพราะ อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนต้องรู้จักตน ตนรู้จักตนแล้ว ถ้าตนยกขึ้นสู่ธรรมงาม เข้าสู่วิปัสสนา เข้าสู่มรรคสู่ผล มันเป็นการกระทำของ อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ เป็นสันติภูมิจิโก รู้ขึ้นมาโดยสัจจะ โดยความจริง โดยวิปัสสนา นี่พระปฏิบัติ พระกรรมฐาน

ทางภาคปริยัติเขาศึกษาค้นคว้าขึ้นมาเป็นคณฤชระ มีสติมีปัญญามากน้อยขนาดไหน แล้วเขาขยายความของเขา นั่นเป็นวิชาการของเขา

เวลาการปฏิบัติของเรา เรารู้ของเรา เราเห็นของเรา เวลาจิตมันเสื่อม จิตมันทุกข์มันยาก เราจะแก้ไขของเรา เราจะแก้ไขของเรา แก้จิตๆ แก้จิตเข้ามาให้มันสุขสงบให้ได้

ถ้าจิตมันสุขสงบไม่ได้ อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนไม่ได้ ตนจะยกขึ้นสู่วิปัสสนาอย่างไร ตนจะแก้ไขจิตของตนอย่างไร

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภณารื้อสัตว์ชนสัตว์ ใ้เราก็จะฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา เราจะทำจิตกิเลสตัดทอนความทะยานอยากในหัวใจของเรา เราจะต้องฝึกหัดปฏิบัติให้เป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา ถ้าเป็นข้อเท็จจริง สันติภูมิจิโก รู้จำเพาะตนๆ

กิเลส คนอื่นแก้ไขไม่ได้ กิเลสในหัวใจของเรานี้ร้ายนัก

แล้วกิเลสในหัวใจของเราร้ายไหม ถ้าไม่ร้าย ทำไมมันพลิกมันแปลงขึ้นมาให้เราเห็นรึเห็น
ขวางอยู่ล่ะ เวลานั่งสมาธินั่งสงบๆ นั้นแหละ แต่งไปหมดละ หันซ้ายก็ไม่ใช่ หันขวาก็ไม่ใช่ จะหัน
ไปทางไหนผิดทั้งนั้นเลย

แต่เวลาถ้ามันเป็นทางสายกลางในพระพุทธศาสนา ไม่ต้องหัน มันลง จิตมันลงนะ จิตเป็น
อิสระ จิตมีความสุขมาก มีความสุขมากแล้วฝึกหัดยกขึ้นสู่วิปัสสนาให้ได้

ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา แล้วดูความมหัศจรรย์ของพระพุทธศาสนา วิธีแก้กิเลสด้วยมรรค ๘
เวลาจักรมันเคลื่อน ปัญญามันหมุน หมุนขึ้นมาในใจของตน เราจะได้เห็นความมหัศจรรย์ใน
พระพุทธศาสนา แล้วความมหัศจรรย์นั้นจะเกิดจากจิตของมนุษย์

สิ่งที่น่ากลัวที่สุดคือกิเลสในใจของมนุษย์ แล้วมนุษย์นั้นฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาจนเป็นธรรมใจ
งาม แล้วมนุษย์นั้นฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมาจนเป็นธรรมงาม ธรรมที่ถูกต้องชอบธรรม ธรรมที่ถูกต้องชอบ
ธรรมมันจะหมุน มันจะเคลื่อนเพื่อปลดปล่อยกิเลสในใจของตน มันจะเกิดความมหัศจรรย์ในใจของตน
มนุษย์เป็นได้ขนาดนี้เชียวนะหรือ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาสวักขยญาณ ทำลายอวิชชาไปแล้ว ในบรรดาสัตว์สอง
เท้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด

ในการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติของเรา เราก็เป็นมนุษย์ เราพยายามฝึกหัด เราพยายาม
ระครองจิตของตน แล้วพยายามทำของตน ชำนาญในวสี คือขยันบ่อยครั้งทั้งเข้าและออกจนมี
ความชำนาญของตน นี่ใจงาม

ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา ธรรมงาม

ถ้าชำระล้างกิเลส ลีนไป วิหารธรรม เอโก ธมโม ทำสิ่งนั้นสูญสิ้นไปพร้อมกับกิเลสตัณหา
ความทะยานอยาก กิเลสสิ้นไปโดยสมบูรณ์ โดยธรรม โดยสังฆธรรม มันจะมีความงดงามในหัวใจ
ของผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินั้น เอวัง